

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Föräldraskap vid assisterad befruktning (SOU 2007:3)

Sveriges Kristna Råd (SKR) består av 27 medlemskyrkor och 1 kyrka som är observatör. Dessa 28 kyrkor representerar tillsammans praktiskt taget alla kristna kyrkor och samfund i Sverige. Svenska kyrkan och Katolska kyrkan i Sverige lämnar egna yttranden som i princip överensstämmer med detta yttrande.

Vi är tacksamma för möjligheten att få inkomma med ett remissvar på ovanstående betänkande. Vi är medvetna om att remisstiden gick ut den 3 september 2007, men har vid kontakter med Torbjörn Malm, handläggare på Justitiedepartementet, blivit försäkrade om att svar inlämnade före slutet av april 2008 kommer att beaktas. Samtidigt är vi något förvånande att ingen kyrka eller religiös organisation från början fick betänkandet på remiss.

Sammanfattning

SKR avstyrker förslaget om att föräldraskapet för en kvinna i ett registrerat partnerskap bör presumeras på liknande sätt som faderskapet för en gift man.

SKR tillstyrker förslaget att det ska införas bestämmelser i förädrabalken som tydliggör att det är föräldrarna som ska upplysa barnet om dess tillkomst, och att barnet har rätt till den information om sitt genetiska ursprung som är tillgänglig.

4. Likabehandling när det gäller föräldraskap vid assisterad befruktning

I de fall där en kvinna i ett registrerat partnerskap genomgår assisterad befruktning med hjälp av en spermiedonator regleras föräldraskapet i dag genom bestämmelser som trädde i kraft 1 juli 2005. Den kvinna, som inte är barnets genetiska mor, kan härvid bli juridisk förälder. Föräldraskapet fastställs genom bekräftelse eller dom.

I utredningen föreslås att när en kvinna som lever i partnerskap föder ett barn så ska man automatiskt presumera att kvinnans partner är förälder på samma sätt som faderskapet för en gift man presumeras.

Enligt SKR kan en automatisk föräldrapresumption medföra olyckliga konsekvenser både för barnet och den biologiske fadern. I de fall där inseminationen sker privat, utanför hälso- och sjukvården, är det inte sällan som den biologiske fadern utgörs av en bekant till det lesbiska paret, eller en bekant till en av kvinnorna. Det finns även fall där inseminationen sker på helt naturlig väg, det vill säga genom samlag. I inget av dessa fall kan man ta för givet att mannen informerats om att hans enda roll i sammanhanget är att vara spermadonator, eller att de tre inblandade parterna, det vill säga de två kvinnorna i registrerat partnerskap samt mannen, verkligen öppet talat igenom det framtida föräldraskapet. Man kan även tänka sig fall där mannen i ett mera flyktigt förhållande inte vet att kvinnan i själva verket lever i ett registrerat partnerskap. Skulle förslaget om föräldrapresumption bli verklighet skulle den man som medverkat till insemination/befruktning per automatik förlora varje rättighet till sitt eget barn såvida moderns partner inte motsätter sig att bli rättslig förälder.

En automatisk föräldrapresumption för moderns partner skulle på sikt kunna bidra till en osäkerhet och oklarhet hos barnet och få betydelse både beträffande barnets rätt till kunskap om sitt ursprung och möjlighet till kontakt med sin far. Det skulle också i vissa fall ta ifrån mannen rätten till sitt eget barn. Flera undersökningar pekar på betydelsen av barns varaktiga och nära relationer med vuxna män. Särskilt viktigt kan det vara att ha en relation till den biologiske fadern. SKR menar att en automatisk föräldrapresumption för registrerade partners skulle kunna leda till att färre barn får en sådan kontakt. SKR vill i detta sammanhang hänvisa till Barnkonventionen där det sägs att ett barn så långt det är möjligt bör få vetskap om sina föräldrar och bli omvårdad av dem.

SKR finner inte att det skulle vara diskriminerande för kvinnor i ett registrerat partnerskap att inte regleras av samma lagar som ett gift par vad gäller föräldrapresumption. Två kvinnor kan inte bli genetiska föräldrar till samma barn. Vi menar att detta talar mot förslaget om att två kvinnors föräldraskap till ett barn ska presumeras. Detta är inte ett uttryck för diskriminering av kvinnor i registrerade partnerskap i förhållande till heterosexuella gifta par, utan en konsekvens av att män och kvinnor som biologiska varelser är olika och har olika funktioner.

Ett viktigt argument bakom utredarens förslag är att det är angeläget att se till att barnet i ett tidigt skede får två rättsliga föräldrar. Detta underlättas om det föreligger en föräldrapresumption för moderns partner. SKR instämmer i att det ligger i barnets intresse att i de fall det är möjligt tillförsäkras två rättsliga föräldrar. Detta får dock inte gå ut över faderns möjlighet att utöva sitt föräldraskap. Barnet bör om möjligt ha kontakt med båda sina biologiska föräldrar. Man bör därför inte försvåra för de fäder som vill ta ansvar för sitt barn.

5. Barnets rätt till information om sitt ursprung

Enligt SKR är det angeläget ett barn får kännedom om en så viktig omständighet i sitt liv som att det har tillkommit genom assisterad befruktning med donerade spermier eller ägg. En bestämmelse i föräldrabalken som skulle fastställa föräldrars ansvar för att delge denna information till barnet skulle, precis som utredningen anger, markera den vikt som samhället fäster vid rätten till information om ursprunget. SKR stöder utredarens förslag om att införa en uttrycklig bestämmelse om att barn som tillkommit genom assisterad befruktning med donerade spermier eller ägg har rätt till information om sitt genetiska ursprung.

SKR menar att det är föräldrarnas skyldighet att barnet får denna information och att det är föräldrarna som ska berätta det för barnet. Vi är därför eniga med utredaren om att information om assisterad befruktning bör finnas i ett särskilt register och inte i folkbokföringsregistret. Om informationen skulle finnas i folkbokföringsregistret skulle barn, vars föräldrar trots allt valt att inte berätta – eller inte förmått att berätta – om barnets tillkomst, kunna få vetskap om sitt ursprung fullständigt oförberett, t.ex. då man bett om registerutdrag. Att i ett sådant sammanhang få en information som man dittills varit helt ovetande om skulle kunna bli chockerande. SKR menar därför att ett särskilt register är bäst lämpat för ändamålet

Enligt SKR är de uppdrag som Socialstyrelsen föreslås få angående information om och till barn som tillkommit genom assisterad befruktning med donerade spermier eller ägg väl genomtänkta. Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska utarbeta informationsmaterial för föräldrar och sjukvårdspersonal om barns rätt till information om sitt ursprung, utveckla en pedagogisk vägledning och hjälpmedel som kan hjälpa föräldrarna med varför, hur och när de ska berätta samt se över och förtydliga föreskrifter och allmänna råd. SKR tillstyrker detta.

5.5 Övrigt

I utredningen tas till sist frågan om äktenskapshinder på grund av genetiskt släktskap upp. Utredaren frågar sig om en bestämmelse likt 4 kap. 8 § föräldrabalken om adoptivbarn bör införas angående barn som tillkommit genom assisterad befruktning, men konstaterar att frågan ligger utanför utredningens uppdrag. SKR anser att det är angeläget att frågan grundligt utreds snarast och att en bestämmelse om äktenskapshinder på grund av genetiskt släktskap införs.

Sundbyberg dag som ovan

Sven-Bernhard Fast
Generalsekreterare

Lennart Molin
Biträdande generalsekreterare